YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

28 päivänä maaliskuuta 2000 *

Asiassa C-7/98,

jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on saattanut yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Dieter Krombach

vastaan

André Bamberski

ennakkoratkaisun edellä mainitun 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 27 artiklan 1 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, muutettu teksti s. 77) sekä Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1),

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, L. Sevón ja R. Schintgen sekä tuomarit P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann (esittelevä tuomari) ja H. Ragnemalm,

julkisasiamies: A. Saggio,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Bamberski, edustajanaan asianajaja H. Klingelhöffer, Ettlingen,

— Saksan hallitus, asiamiehenään liittovaltion oikeusministeriön ylijohtaja Rolf Wagner,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston tehtävään määrätty R. Loosli-Surrans,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja J. L. Iglesias Buhigues, avustajanaan asianajaja B. Wägenbaur, Bryssel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Ranskan hallituksen ja komission 2.3.1999 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 23.9.1999 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof on esittänyt 4.12.1997 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 14.1.1998, tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen tulkitsemisesta yhteisöjen tuomioistuimessa 3 päivänä kesäkuuta 1971 tehdyn pöytäkirjan nojalla kolme ennakkoratkaisukysymystä tämän yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32) 27 artiklan 1 kohdan tulkinnasta, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 304, s. 1, muutettu teksti s. 77) sekä Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella (EYVL L 388, s. 1; jäljempänä Brysselin yleissopimus).

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Bamberski, jonka kotipaikka on Ranskassa, ja Krombach, jonka kotipaikka on Saksassa, ja jossa

on kyse Cour d'assises de Paris'n (Ranska) 13.3.1995 antaman sellaisen tuomion täytäntöönpanosta Saksassa, jolla Krombach velvoitettiin maksamaan Bamberskille 350 000 Ranskan frangia (FRF) vahingonkorvausta rikokseen perustuvan yksityisoikeudellisen vaatimuksen perusteella.

Brysselin yleissopimus

3 Brysselin yleissopimusta sovelletaan sen 1 artiklan 1 kappaleen mukaan "yksityisoikeudellisissa asioissa, riippumatta siitä, millaisessa tuomioistuimessa niitä käsitellään".

4 Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappaleessa on toimivaltaisuutta koskeva pääsääntö, jonka mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon valtion tuomioistuimissa. Yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleessa kielletään kantajaa vetoamasta tiettyihin niin sanottuihin eksorbitantteihin toimivaltasääntöihin, joista Ranskan osalta mainitaan Code civilin (siviililaki) 14 ja 15 §:ään sisältyvät toimivaltasäännöt, joissa toimivaltaperusteena on kansalaisuus.

5 Brysselin yleissopimuksessa on myös erityisiä toimivaltasääntöjä. Sen 5 artiklassa määrätään seuraavaa:

"Sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka sopimusvaltiossa, voidaan nostaa kanne toisessa sopimusvaltiossa:

— —

4) rikokseen perustuvaa yksityisoikeudellista korvaus- tai hyvitysvaatimusta koskevassa asiassa siinä tuomioistuimessa, jossa rikosasia on vireillä, siltä osin kuin tuomioistuin oman lakinsa mukaan on toimivaltainen tutkimaan yksityisoikeudellisia vaatimuksia."

6 Brysselin yleissopimuksen 31 artiklan 1 kappaleessa on tuomioiden tunnustamista ja täytäntöönpanoa koskeva pääsääntö, jonka mukaan sopimusvaltiossa annettu ja siinä valtiossa täytäntöönpanokelpoinen tuomio on pantava täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa, kun viimeksi mainitussa valtiossa on annettu tuomion täytäntöönpanoa koskeva määräys jonkun sellaisen hakemuksesta, jonka etua asia koskee.

7 Brysselin yleissopimuksen 34 artiklan 2 kappaleen mukaan "hakemus voidaan hylätä ainoastaan jollakin 27 tai 28 artiklassa mainitulla perusteella".

8 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa:

"Tuomiota ei tunnusteta:

1. jos tunnustaminen on vastoin sen valtion oikeusjärjestyksen perusteita (ordre public), jossa tuomioon vedotaan."

9 Brysselin yleissopimuksen 28 artiklan 3 kappaleessa täsmennetään seuraavaa:

"Jollei 1 kappaleen määräyksistä muuta johdu, tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaa ei saa tutkia; tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin."

10 Brysselin yleissopimuksen 29 artiklassa ja 34 artiklan 3 kappaleessa määrätään seuraavaa:

"Ulkomaista tuomiota ei saa sen sisältämän asiaratkaisun osalta ottaa missään tapauksessa uudelleen tutkittavaksi."

11 Brysselin yleissopimuksen 65 artiklan mukaan yleissopimukseen liitetty pöytäkirja on yleissopimuksen erottamaton osa, ja tämän pöytäkirjan II artiklassa määrätään seuraavaa:

"Jollei kansalliseen lainsäädäntöön sisältyvistä edullisemmista säännöksistä muuta johdu, se, jolla on kotipaikka jossakin sopimusvaltiossa ja joka on syytteessä tuottamuksellisesta rikoksesta sellaisen sopimusvaltion rikostuomioistuimessa, jonka kansalainen hän ei ole, voi käyttää puolustajanaan tähän tehtävään oikeutettua henkilöä siinäkin tapauksessa, ettei hän henkilökohtaisesti saavu tuomioistuimeen.

Asiaa käsittelevä tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, että vastaajan on saavuttava henkilökohtaisesti; jos määräystä ei ole noudatettu, yksityisoikeudellista vaatimusta koskevaa tuomiota, joka on annettu ilman, että kyseisellä henkilöllä on ollut mahdollisuus puolustautua, ei tarvitse tunnustaa eikä panna täytäntöön toisessa sopimusvaltiossa."

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä oleva asia

12 Krombachia vastaan ryhdyttiin esitutkintaan Saksassa selvitettäessä 14-vuotiaan tytön, joka oli Ranskan kansalainen, Saksassa sattunutta kuolemaa. Esitutkinta päättyi syyttämättäjättämispäätökseen.

13 Tytön isän Bamberskin rikosilmoituksen perusteella Ranskassa ryhdyttiin esitutkintaan, ja Ranskan tuomioistuimet katsoivat olevansa asiassa toimivaltaisia, koska uhri oli Ranskan kansalainen. Esitutkinnan päätteeksi Cour d'appel de Paris'n syyteasian jaosto (Chambre d'accusation) teki päätöksen siitä, että syyte Krombachia vastaan voidaan nostaa Cour d'assises de Paris'ssa.

14 Tämä päätös sekä uhrin isän tähän rikokseen perustuva yksityisoikeudellinen vaatimus annettiin tiedoksi Krombachille. Vaikka Krombach määrättiin saapumaan oikeuteen henkilökohtaisesti, hän ei saapunut suulliseen käsittelyyn. Tällöin Cour d'assises de Paris ratkaisi asian vastaajan poissaolosta huolimatta Ranskan Code de procédure pénalen (rikosprosessilaki) 627 §:n ja sitä seuraavien pykälien mukaisesti. Ratkaistaessa asia vastaajan poissaolosta huolimatta ei tämän lain 630 §:n mukaan ole mahdollista kuulla vastaajan asiamiestä, joten Cour d'assises ratkaisi asian kuulematta Krombachin valtuuttamia asiamiehiä.

15 Cour d'assises totesi 9.3.1995 antamassaan tuomiossa, että Krombach on syyllistynyt pahoinpitelyyn ja kuolemantuottamukseen, minkä takia hänet tuomittiin 15 vuodeksi vankeuteen. Yksityisoikeudellisen vaatimuksen osalta Cour d'assises velvoitti vastaajan 13.3.1995 antamallaan yksipuolisella tuomiolla suorittamaan Bamberskille 350 000 FRF vahingonkorvauksena.

16 Alueellisesti toimivaltaisen Landgericht Kemptenin riita-asiain jaoston puheenjohtaja antoi Bamberskin hakemuksesta määräyksen, jonka mukaan 13.3.1995

annettu tuomio on Saksassa täytäntöönpanokelpoinen. Oberlandesgericht hylkäsi Krombachin valituksen, minkä jälkeen Krombach teki Bundesgerichtshofiin Rechtsbeschwerde-valituksen väittäen, että hän ei ollut voinut tosiasiallisesti puolustautua ranskalaisessa tuomioistuimessa käydyssä oikeudenkäynnissä, jossa hänet tuomittiin.

17 Tässä tilanteessa Bundesgerichtshof päätti lykätä asian käsittelyä esittääkseen yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1. Voivatko toimivaltasäännöt kuulua Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin (ordre public), jos tuomiovaltio on katsonut olevansa toimivaltainen sellaisen henkilön osalta, jolla on kotipaikka toisessa sopimusvaltiossa (Brysselin yleissopimuksen 2 artiklan 1 kappale), yksinomaan uhrin kansalaisuuden perusteella (Brysselin yleissopimuksen 3 artiklan 2 kappaleen määräys Ranskan osalta)?

Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan kieltävästi,

2. saako täytäntöönpanovaltion tuomioistuin (Brysselin yleissopimuksen 31 artiklan 1 kappale) ottaa huomioon Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna oikeusjärjestyksen perusteiden (ordre public) vastaisena seikkana sen, että tuomiovaltion rikostuomioistuin hylkäsi velallisen asianajajan vaatimuksen saada esiintyä päämiehensä puolesta yksityisoikeudellisessa adheesioprosessissa (Brysselin yleissopimuksen tulkinnasta 27.9.1968 tehdyn pöytäkirjan II artikla) sen vuoksi, että toisessa sopimusvaltiossa asuvaa vastaajaa syytettiin *tahallisesta* rikoksesta ja vastaaja ei saapunut henkilökohtaisesti tuomioistuimeen?

Jos toiseen kysymykseen vastataan kieltävästi,

3. saako täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ottaa huomioon Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna oikeusjärjestyksen perusteiden (ordre public) vastaisena seikkana sen, että tuomiovaltion tuomioistuin katsoi olevansa toimivaltainen yksinomaan vahingonkärsijän kansalaisuuden perusteella (ks. edellä oleva ensimmäinen kysymys) ja *lisäksi* eväsi vastaajalta mahdollisuuden siihen, että häntä edustaa asianajaja (ks. edellä oleva toinen kysymys)?"

Alustavia huomautuksia

18 Kysymyksillään kansallinen tuomioistuin tiedustelee yhteisöjen tuomioistuimelta, miten on tulkittava Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua käsitettä "sen valtion oikeusjärjestyksen perusteet (ordre public), jossa tuomioon vedotaan".

19 On muistettava, että Brysselin yleissopimuksella pyritään helpottamaan kaikin mahdollisin tavoin tuomioiden vapaata liikkuvuutta määräämällä yksinkertaisesta ja nopeasta eksekvatuurimenettelystä (ks. mm. asia C-414/92, Solo Kleinmotoren, tuomio 2.6.1994, Kok. 1994, s. I-2237, 20 kohta ja asia C-267/97, Coursier, tuomio 29.4.1999, Kok. 1999, s. I-2543, 25 kohta).

20 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että tämä menettely muodostaa itsenäisen ja täydellisen ja sopimusvaltioiden oikeusjärjestyksistä riippumattoman järjestelmän ja että yhteisön oikeusjärjestelmään sisältyvä oikeusvarmuuden periaate sekä Brysselin yleissopimuksen perustana olevan EY:n perustamissopimuksen 220 artiklan (josta on tullut EY 293 artikla) mukaiset yleissopimuksen päämäärät edellyttävät, että yleissopimuksen määräyksiä ja yhteisöjen tuomioistuimen sitä koskevaa oikeuskäytäntöä sovelletaan kaikissa sopimusvaltioissa yhdenmukaisesti (ks. mm. asia C-432/93, SISRO, tuomio 11.8.1995, Kok. 1995, s. I-2269, 39 kohta).

21 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan osalta yhteisöjen tuomioistuin on todennut, että sitä on tulkittava suppeasti, koska sillä rajoitetaan yhden yleissopimuksella tavoitellun perustavanlaatuisen päämäärän toteuttamista (em. asia Solo Kleinmotoren, tuomion 20 kohta). Kun on kyse juuri yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta, oikeusjärjestyksen perusteita koskevasta määräyksestä, yhteisöjen tuomioistuin on täsmentänyt, että siihen voidaan vedota ainoastaan poikkeustilanteissa (ks. asia 145/86, Hoffmann, tuomio 4.2.1988, Kok. 1988, s. 645, 21 kohta ja asia C-78/95, Hendrikman ja Feyen, tuomio 10.10.1996, Kok. 1996, s. I-4943, 23 kohta).

22 Tästä seuraa, että vaikka sopimusvaltiot voivat Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa määrätyn varauman perusteella lähtökohtaisesti vapaasti määritellä kansallisten käsitystensä mukaisesti, mitä ne pitävät oikeusjärjestystensä perusteina, tälle käsitteelle asetetaan rajat yleissopimuksen tulkinnalla.

23 Vaikka yhteisöjen tuomioistuimen tehtävänä ei siis ole määritellä sopimusvaltion oikeusjärjestyksen perusteiden sisältöä, sen on kuitenkin valvottava, missä rajoissa sopimusvaltion tuomioistuin voi tähän käsitteeseen nojautuen olla tunnustamatta toisen sopimusvaltion tuomioistuimen antamaa tuomiota.

24 Tältä osin on todettava, että Brysselin yleissopimuksen määräykset ovat sidoksissa perustamissopimukseen, koska yleissopimus on tehty perustamissopimuksen 220 artiklan perusteella ja siinä määrätyissä rajoissa (asia C-398/92, Mund & Fester, tuomio 10.2.1994, Kok. 1994, s. I-467, 12 kohta).

25 Perusoikeudet ovat vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan erottamaton osa yleisiä oikeusperiaatteita, joiden noudattamista yhteisöjen tuomioistuin valvoo (ks. mm. lausunto 2/94, 28.3.1996, Kok. 1996, s. I-1759, 33 kohta). Tässä suhteessa yhteisöjen tuomioistuin tukeutuu jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen ja kansainvälisiin ihmisoikeuksia koskeviin asiakirjoihin,

joiden syntyyn jäsenvaltiot ovat vaikuttaneet tai joihin ne ovat liittyneet. Tältä osin yleissopimus ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi (jäljempänä ihmisoikeussopimus) on erityisen tärkeä (ks. mm. asia 222/84, Johnston, tuomio 15.5.1986, Kok. 1986, s. 1651, Kok. 1986, s. 1651, 18 kohta).

26 Yhteisöjen tuomioistuin on näin nimenomaisesti tunnustanut yhteisön oikeuden yleisen periaatteen, jonka mukaan jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja joka pohjautuu näihin perusoikeuksiin (asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok. 1998, s. I-8417, 20 ja 21 kohta ja asia C-174/98 P, Alankomaat ja Van der Wal v. komissio, tuomio 11.1.2000, Kok. 2000, s. I-1, 17 kohta).

27 Euroopan unionista tehdyn sopimuksen F artiklan 2 kohdassa (josta on muutettuna tullut EU 6 artiklan 2 kohta) vahvistetaan tämä oikeuskäytäntö. Tässä määräyksessä todetaan seuraavaa: "Unioni pitää arvossa yhteisön oikeuden yleisinä periaatteina perusoikeuksia, sellaisina kuin ne taataan ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyssä, Roomassa 4 päivänä marraskuuta 1950 allekirjoitetussa Euroopan yleissopimuksessa ja sellaisina kuin ne ilmenevät jäsenvaltioiden yhteisessä valtiosääntöperinteessä."

28 Ennakkoratkaisukysymyksiin vastataan edellä esitetyn perusteella.

Ensimmäinen kysymys

29 Tällä kysymyksellä kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, voiko täytäntöönpanovaltion tuomioistuin harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä sovellet-

tava, ottaa huomioon sellaisen vastaajan osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa, sen seikan, että tuomiovaltion tuomioistuin on katsonut olevansa toimivaltainen rikoksen uhrin kansalaisuuden perusteella.

30 Aluksi on todettava, että Brysselin yleissopimusta sovelletaan sen 1 artiklan 1 kappaleen sanamuodonkin mukaan rikostuomioistuimen antamiin tuomioihin, joilla ratkaistaan yksityisoikeudellisia vaatimuksia (asia C-172/91, Sonntag, tuomio 21.4.1993, Kok. 1993, s. I-1963, 16 kohta).

31 Brysselin yleissopimuksen mukaan täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ei saa tutkia tuomiovaltion tuomioistuimen toimivaltaisuutta, ellei ole kyse tietyistä 28 artiklan 1 kappaleessa tyhjentävästi luetelluista tilanteista, joista ei kuitenkaan ole kyse nyt käsiteltävänä olevassa asiassa. Tämä perustavanlaatuinen periaate on ilmaistu yleissopimuksen 28 artiklan 3 kappaleen alkuosassa, ja sitä täsmennetään tämän kappaleen loppuosassa, jossa todetaan, että "tuomioistuimen toimivaltaa koskevat säännökset eivät kuulu 27 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin oikeusjärjestyksen perusteisiin".

32 Näin ollen se, että tuomiovaltion tuomioistuin ei ole noudattanut Brysselin yleissopimukseen sisältyviä toimivaltasääntöjä, ei ole riittävä peruste sille, että tuomiovaltiossa annetun tuomion tunnustaminen tai täytäntöönpano evätään oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisuuden vuoksi.

33 Kun otetaan huomioon Brysselin yleissopimuksen 28 artiklan 3 kappaleen yleisluonteinen sanamuoto, tämän ratkaisun on katsottava olevan lähtökohtaisesti sovellettavissa myös, jos tuomiovaltion tuomioistuin on virheellisesti perustanut toimivaltansa kansalaisuuteen perustuvaan sääntöön sellaisen vastaajan osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa.

34 Ensimmäiseen kysymykseen on siis vastattava, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ei voi harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä sovellettava, ottaa huomioon sellaisen vastaajan osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa, yksinomaan sitä seikkaa, että tuomiovaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa rikoksen uhrin kansalaisuuteen.

Toinen kysymys

35 Tällä kysymyksellä kansallinen tuomioistuin haluaa tietää, voiko täytäntöönpanovaltion tuomioistuin harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä sovellettava, ottaa huomioon sellaisen syytetyn osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa ja jota on syytetty tahallisesta rikoksesta, sen seikan, että tuomiovaltion tuomioistuin on evännyt syytetyltä oikeuden puolustautua, kun hän ei ollut henkilökohtaisesti paikalla.

36 Koska Brysselin yleissopimuksen 29 artiklassa ja 34 artiklan 3 kappaleessa kielletään ulkomaisen tuomion ottaminen uudelleen tutkittavaksi sen sisältämän asiaratkaisun osalta, niillä estetään se, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuin kieltäytyisi tunnustamasta tai panemasta täytäntöön tuomiota pelkästään sillä perusteella, että tuomiovaltion tuomioistuimen soveltama oikeussääntö poikkeaa oikeussäännöstä, jota täytäntöönpanovaltion tuomioistuin olisi soveltanut, jos asia olisi saatettu sen ratkaistavaksi. Täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ei voi myöskään tutkia, pitävätkö tuomiovaltion tuomioistuimen arvioinnit oikeudellisista seikoista ja tosiseikoista paikkansa.

37 Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdassa olevaa, oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä voidaan soveltaa ainoastaan, jos toisessa sopimusvaltiossa annetun tuomion tunnustaminen tai täytäntöönpano olisi kestämättömällä tavalla ristiriidassa täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestyksen kanssa sen vuoksi, että tällä tunnustamisella tai täytäntöönpanolla loukattaisiin jotakin perustavanlaatuista periaatetta. Jotta noudatettaisiin kieltoa tutkia ulkomainen

tuomio uudelleen sen sisältämän asiaratkaisun osalta, kyseessä on oltava sellaisen oikeussäännön ilmeinen rikkominen, jota pidetään täytäntöönpanovaltion oikeusjärjestyksessä olennaisen tärkeänä, tai sellaisen oikeuden ilmeinen loukkaaminen, jota pidetään tässä oikeusjärjestyksessä perustavanlaatuisena.

38 Ennakkoratkaisupyynnössä mainitaan oikeus puolustautua, ja on todettava, että tällä oikeudella on huomattava tehtävä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin järjestämisessä ja etenemisessä ja että se on yksi jäsenvaltioiden yhteiseen valtiosääntöperinteeseen perustuvista perusoikeuksista.

39 Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on useasti todennut rikosasioissa, että vaikka syytetyn oikeus siihen, että häntä puolustaa asianmukaisesti asianajaja, joka tarpeen vaatiessa määrätään viran puolesta, ei olekaan ehdoton, tämä oikeus on perustava osa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä, eikä syytetty menetä tätä oikeutta pelkästään sen takia, ettei hän ole läsnä suullisessa käsittelyssä (asia Poitrimol v. Ranska, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 23.11.1993, A-sarja, nro 277-A; asia Pelladoah v. Alankomaat, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.9.1994, A-sarja, nro 297-B ja asia Van Geyseghem v. Belgia, Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 21.1.1999, ei vielä julkaistu).

40 Tämän oikeuskäytännön perusteella sopimusvaltion tuomioistuin voi perustellusti katsoa, että perusoikeuksia on loukattu ilmeisellä tavalla, jos poissaolevan syytetyn asiamiestä ei ole kuultu.

41 Kansallinen tuomioistuin kuitenkin pohtii, voiko täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ottaa huomioon Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohdan perusteella tällaisen oikeudenloukkauksen, kun otetaan huomioon pöytäkirjan II artiklan sanamuoto. Tässä artiklassa, jossa yleissopimuksen soveltamisala ulotetaan rikosoikeuden alalle niiden yksityisoikeudellisten seurausten takia, joita rikostuomioistuimen antamalla tuomiolla voi olla (asia 157/80, Rinkau, tuomio 26.5.1981, Kok. 1981, s. 1391, 6 kohta), annetaan oikeus puolustautua sopi-

musvaltion rikostuomioistuimissa asiamiestä käyttäen ja saapumatta henkilökohtaisesti tuomioistuimeen sellaisille henkilöille, jotka eivät ole kyseessä olevan valtion kansalaisia ja jotka asuvat toisessa sopimusvaltiossa, ainoastaan, jos heitä syytetään tuottamuksellisesta rikoksesta. Tätä rajoitusta on tulkittu siten, että yleissopimuksella on selvästikin pyritty siihen, että oikeutta puolustautua saapumatta paikalle henkilökohtaisesti ei ole henkilöillä, joiden tekemän rikoksen vakavuuden perusteella tällainen epääminen on perusteltua (em. asia Rinkau, tuomion 12 kohta).

42 Tämän tuomion 25 ja 26 kohdassa mainittuja periaatteita koskevasta yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä kuitenkin ilmenee, että puolustautumisoikeuksien kunnioittaminen missä tahansa menettelyssä, jota käydään tiettyä henkilöä vastaan ja jonka päätteeksi voidaan tehdä tälle vastainen päätös, on yhteisön oikeuden perustavanlaatuinen periaate, jota on noudatettava, vaikka tätä menettelyä ei olisi mitenkään säännelty (ks. mm. asia C-135/92, Fiskano v. komissio, tuomio 29.6.1994, Kok. 1994, s. I-2885, 39 kohta ja asia C-32/95 P, komissio v. Lisrestal ym., tuomio 24.10.1996, Kok. 1996, s. I-5373, 21 kohta).

43 Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi todennut, että vaikka Brysselin yleissopimuksen tavoitteena on yksinkertaistaa tuomioiden vastavuoroiseen tunnustamiseen ja täytäntöönpanoon liittyviä muodollisuuksia, tähän tavoitteeseen ei kuitenkaan saa pyrkiä heikentämällä puolustautumisoikeuksia (asia 49/84, Debaecker ja Plouvier, tuomio 11.6.1985, Kok. 1985, s. 1779, 10 kohta).

44 Tämän oikeuskäytännön kehityksen perusteella on katsottava, että oikeusjärjestyksen perusteita koskevan määräyksen soveltaminen on mahdollista poikkeustilanteissa, joissa tuomiovaltion lainsäädäntöön ja Brysselin yleissopimukseen itseensä sisältyvät takeet eivät ole riittäneet suojaamaan vastaajaa siltä, että ihmisoikeussopimuksessa tunnustettua vastaajan oikeutta puolustautua tuomiovaltion tuomioistuimessa on ilmeisellä tavalla loukattu. Pöytäkirjan II artiklaa ei

siis voida tulkita siten, että sen mukaan täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ei voisi harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä sovellettava, ottaa huomioon sitä seikkaa, että tuomiovaltion tuomioistuin on evännyt rikokseen perustuvan vahingon korvaamista koskevassa asiassa tahallisesta rikoksesta syytetyltä oikeuden puolustautua pelkästään sillä perusteella, että hän ei ollut henkilökohtaisesti paikalla asian käsittelyssä.

45 Toiseen kysymykseen on siis vastattava, että täytäntöönpanovaltion tuomioistuin voi harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä sovellettava, ottaa huomioon sellaisen vastaajan osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa ja jota syytetään tahallisesta rikoksesta, sen seikan, että tuomiovaltion tuomioistuin on evännyt vastaajalta oikeuden puolustautua tulematta henkilökohtaisesti tuomioistuimeen.

Kolmas ennakkoratkaisukysymys

46 Kun otetaan huomioon toiseen kysymykseen annettu vastaus, kolmanteen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Oikeudenkäyntikulut

47 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan ja Ranskan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä

korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 4.12.1997 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivaltaa sekä tuomioiden täytäntöönpanoa yksityisoikeuden alalla koskevan 27 päivänä syyskuuta 1968 allekirjoitetun yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaa, sellaisena kuin yleissopimus on muutettuna Tanskan kuningaskunnan, Irlannin sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhdistyneen kuningaskunnan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 9 päivänä lokakuuta 1978 tehdyllä yleissopimuksella sekä Helleenien tasavallan liittymisestä kyseiseen yleissopimukseen ja pöytäkirjaan 25 päivänä lokakuuta 1982 tehdyllä yleissopimuksella, on tulkittava seuraavasti:

1) **Täytäntöönpanovaltion tuomioistuin ei voi harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perus-**

teita koskevaa määräystä sovellettava, ottaa huomioon sellaisen vastaajan osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa, yksinomaan sitä seikkaa, että tuomiovaltion tuomioistuin on perustanut toimivaltansa rikoksen uhrin kansalaisuuteen.

2) **Täytäntöönpanovaltion tuomioistuin voi harkitessaan, onko Brysselin yleissopimuksen 27 artiklan 1 kohtaan sisältyvää oikeusjärjestyksen perusteita koskevaa määräystä sovellettava, ottaa huomioon sellaisen vastaajan osalta, jonka kotipaikka on täytäntöönpanovaltiossa ja jota syytetään tahallisesta rikoksesta, sen seikan, että tuomiovaltion tuomioistuin on evännyt vastaajalta oikeuden puolustautua tulematta henkilökohtaisesti tuomioistuimeen.**

Rodríguez Iglesias		Moitinho de Almeida
Edward	Sevón	Schintgen
Kapteyn	Gulmann	Puissochet
Hirsch	Jann	Ragnemalm

Julistettiin Luxemburgissa 28 päivänä maaliskuuta 2000.

R. Grass — kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias — presidentti